

“Ortnamnen är utan gensägelse att räkna bland människotankens varaktigaste skapelser” har en språkman yttrat (Esaias Tegner d.y.) Vi lever i en språkmiljö där dessa språkliga minnesmärken även vittnar om de gamla språkförhållandena och således berättar om kultravet på bägge språken. Vår stad Järvenpää har också ett officiellt svenskt namn, Träskända. Det används dock mera sällan därför att det finns ett annat Träskända i Esbo, på finska Järvenperä. Således säger man också på svenska hellre Järvenpää. Namnet Träskända förklaras av stadens läge i ändan av Tusby träsk. Ursprungligen har det varit en by i Tusby och namnet är 1540 belagt i formen Treskendaby. Också den finska formen Järvenpää påträffas så tidigt som 1553 (Jeffuepä), något som tyder på att det är fråga om en gammal språkgränstrakt. Andra bynamn i Tusby var t.ex.

Finby/Lahela (1491 Finby, 1558 Lahila), Gammelby/Vanhakylä (1539 Gambleby, 1544 Vanhakylä), Kervo/Kerava (1440 öfuerkerfuoby, 1443 Kervo, 1556 Ytherkerfuoby), Klemetskog/Ruotsinkylä (1527 Clemetzskoga, 1580 Clemetskoby), Nackskog/Nahkela (1540 Nachskogby, 1547 Nackskogh, 1599 Nackila), Skavaböle/Hyrylä (1540 Skauabölle), Tomasby/Tuomala (1540 Tomasby, 1569 Thomala). Namnet Tusby är belagt redan på 1400-talet (1443 Thusby), men också den finska formen Tuusula påträffas så tidigt som 1553 (Tusula). Ursprungligen omfattade Tusby också delar av Sibbo, Helsing och Vichtis. Namnet Tusby har behandlats av Granlund (s.30 f.), som anser att till grund kan ligga ett *Tuuso(I), personbinamnsavledning av förleden i ett *Tuusjärvi, som i så fall skulle ha åsyftat Tusby träsk/Tuusulanjärvi. Enligt tolkningen skulle namnet alltså vara av finskt ursprung. Två av de ovannämnda bynamnen har naturnamns efterleden -skog (Klemetskog, Nackskog), medan -by (Finby, Gammelby och Tomasby samt Tusby) och -böle är typiska efterleder i bebyggelsenamn. Det fornsvenska substantivet böle, som ingår i Skavaböle, har haft betydelsen 'gård, bostad', men också 'nyodling'. Ordet är en avledning av substantivet. bol 'boning; gård, landtgård; nybygge, torp; hemman' (Söder-

wall), som återgår på verbet bo. Namntypen utgör en väsentlig del av bynamnen i södra Finlands svensksbygder (Kartano 1977, s. 228; Thors, s. 12 f.). Två av bynamnen, Klemetskog och Tomasby, innehåller som förled ett personnamn. Mansnamnet Clemeth, som återgår på latinets Clemens ('den milde'), är ett namn som vid 1500-talets slut hade sin starkaste ställning i Finland. Också i Nyland är namnet välbelagt, och ännu i denna dag återspeglas det i ett 20-tal hemmansnamn såsom Klemets, Klemetas, Klemett(lä) och Klemola. Jämför även bynamnet Klemetsby i Borgå lk. (Kartano 1983, s. 52). Tomasby innehåller som förled apostelnamnet Thomas, som vid slutet av 1500-talet hade en stark ställning i Finland. I östra Nyland (Helsing - Pyttis) är det 1571 (Nylands silfverskatt och silfverkatterregister för år 1571) belagt 249 gånger (5,8 %), och särskilt vanligt var namnet från och med Borgå österut. Jämför hemmansnamnet Tomasas i Sibbo, Pernå, Lappträsk och Strömfors (Kartano 1983, s. 69 f.). Såsom ovan anförts har många av de svenska namnen i Tusby redan tidigt också en finsk form, t.ex. Träskända (1553 Jerffuepä), Finby (1558 Lahila), Gammelby (1544 Vanhakylä), Nackskog (1599 Nackila), Tomasby (1569 Thomala) samt Tusby (1553 Tusula). Vi har i Tusby också ett namnkomplex, som på ett talande sätt belyser språkförhållanden, nämligen Finby/Lahela och

Klemetskog/Ruotsinkylä, som har behandlats av Granlund (s. 214, 258 f.). Finby, som påträffas också på annat håll i Nyland, är ett typiskt särnamn, uppkommet i svenskspråkig miljö som benämning på finska bebyggelser. Det finska namnet på Klemetskog i Tusby är Ruotsinkylä, medan svenskarnas namn på grannbyn Lahela är Finby, av vilka naturligt nog dock endast de svenska namnen upptogs i 1500-talsräkenskaper. Att de finska namnen ändå kan ha en avsevärd ålder visas bl. a. av den en gång 1558 uppdykande formen Lahila. Här har sålunda förekommit ömsesidig namngivning utåt med bibehållande av de interna namnen. Det är alltså fråga om ett språkgränsover, och detta kan även peka på en skarp gräns mellan svenskt och finskt i Tusby.

Källor: Granlund, Åke, Studier över östnyländska ortnamn. Studier i nordisk filologi 44. Helsingfors 1956. Hausen, Greta, Nyländska ortnamn. Deras former och förekomst till år 1600. Helsingfors 1920, 1922, 1924. Kartano, Airi, Ortnamnen i Mörskom. Studier i nordisk filologi 61. Helsingfors 1977. Kartano, Airi; Dopnamn i Mörskom under 400 år (1500-1900). Studier i nordisk filologi 64. Helsingfors 1983. Söderwall, K.F., Ordbok öfver Svenska medeltids-språket. Lund 1884-1918. Thors, Carl-Eric, Studier över finlandssvenska ortnamnstyper. Studier i nordisk filologi 42. Helsingfors 1953.